

FASEDOELEN VOOR DE LERARENOPLEIDING

© dr. Niels Brouwer 2002

Taak-gebied	Oriëntatiefase	Basisfase	Vervolgfase	Eindfase	
1 ORGANISATIE: onderwijs-leeractiviteiten voor groepen en individuen (helpen) organiseren	taken als <i>onderwijsassistent</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>In</i> en ➤ <i>Buiten</i> de klas ➤ Afspreken en ➤ Uitvoeren 	een hele les voorbereiden en hiervoor <ul style="list-style-type: none"> ➤ lesmateriaal en ➤ media <i>gebruiksklaar maken</i> 	<i>materiaal en advies</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>verzamelen</i> onder collega's en dit ➤ <i>benutten</i> bij lesvoorbereiding en -uitvoering 	➤ als <i>teamlid</i> functioneren en <ul style="list-style-type: none"> ➤ daarbij <i>initiatief</i> tonen 	
				Samenwerken met collega's <ul style="list-style-type: none"> ➤ van het eigen en ➤ van andere vakken 	
				Bijdragen aan <i>leerplanontwikkeling</i>	
2 INHOUD: kennis overdragen en inzicht stimuleren door lerenden vaardigheden te doen oefenen op een bepaald leerstofgebied	Assisteren bij <i>groepsonderwijs</i> , o.a. door: <ul style="list-style-type: none"> ➤ groepjes leerlingen iets uitleggen ➤ hulp bij steunlessen Nederlands als 2^e taal 	het directe instructiemodel gebruiken: <ul style="list-style-type: none"> ➤ leerstof <i>aanbieden</i> en <i>uitleggen</i> ➤ <i>instructies</i> en <i>opdrachten</i> geven ➤ leerlingen helpen met <i>oefenen</i> ➤ oefeningen <i>nabespreken</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>aansluiten bij voorkennis</i> van leerlingen ➤ <i>uitleggen</i> in correcte taal en zonder onjuiste simplificaties ➤ <i>vragen stellen</i> en <i>beantwoorden</i> 	In overeenstemming met eindtermen leerlingen <i>begeiden</i> bij het zelfstandig verwerven van <ul style="list-style-type: none"> ➤ inzicht en ➤ vaardigheden 	
	een deel van een les verzorgen				
3 FASERING: onderwijs-activiteiten plannen en uitvoeren in een wel-overwogen volgorde	<i>lesverloop</i> ondersteunen o.a. door: <ul style="list-style-type: none"> ➤ presentielijst opnemen ➤ leerlingen helpen bij zelfstandig werken ➤ lokaal (laten) opruimen 	een <i>tijdplanning</i> voor een les <ul style="list-style-type: none"> ➤ maken en ➤ bij de uitvoering in grote lijnen volhouden 	het <i>lestempo</i> weloverwogen <ul style="list-style-type: none"> ➤ doseren en ➤ variëren 	Een <i>vloeiend lesverloop</i> bewerkstelligen, m.n. bij <ul style="list-style-type: none"> ➤ start, ➤ overgangen en afsluiting 	
			op passende momenten voldoende <i>terugkoppeling</i> geven		<ul style="list-style-type: none"> ➤ docentsturing, ➤ gedeelde sturing en ➤ leerlingsturing afwisselen
			<i>lessenreeksen</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ontwerpen en ➤ uitvoeren 		
4 MEDIA: lesmateriaal kiezen, maken en aanbieden met behulp van geschikte media	lesmateriaal <ul style="list-style-type: none"> ➤ verzamelen en ➤ presenteren o.a. d.m.v. <ul style="list-style-type: none"> ➤ bord, ➤ transparant, ➤ dia's, ➤ video en ➤ digitale middelen 	een hele les geven m.b.v. <i>bestaand lesmateriaal</i>	leerstof aanbieden m.b.v. <ul style="list-style-type: none"> ➤ spaarzame <i>schema's</i> en ➤ sprekende <i>voorbeelden</i> 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ inspelen op de <i>actualiteit</i> en op <i>interesses</i> van leerlingen ➤ <i>ICT</i> gebruiken 	
	<i>meewerken aan:</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ exposities ➤ schoolkrant ➤ mediatheek ➤ informaticalessen 		de mogelijkheden van ICT benutten t.b.v. <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>interactiviteit</i> en ➤ <i>feedback</i> 		

Taak-gebied	Oriëntatiefase	Basisfase	Vervolfase	Eindfase
5 WERK- EN GROEP- RINGS- VORMEN: werkvormen en groepeeringsvormen kiezen en gebruiken	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>groepjes leerlingen</i> begeleiden bij opdrachten 	afwisselen tussen <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>frontaal</i> onderwijs en ➤ <i>begeleiden</i> van leerlingen individueel en in tweetallen 	m.b.v. opdrachten en groepswerk leerlingen tot <i>actief</i> en <i>samenwerkend leren</i> brengen	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>klassegesprekken</i> en ➤ <i>discussies</i> begeleiden
	<i>meewerken aan:</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ practicumlessen ➤ sportdagen ➤ excursies 		het <i>onderwijsleergesprek</i> gebruiken	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>Praktijkleren</i> begeleiden
6 EVALU- REN: beginsituatie, leerprocessen en leerresultaten van leerlingen evalueren	<i>leerlingen individueel</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ iets uitleggen ➤ helpen bij (huiswerk)opdrachten 	door <i>beurten geven</i> controleren of leerlingen een uitleg begrepen hebben	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>beginsituatie,</i> ➤ <i>vorderingen</i> en ➤ <i>leerprestaties</i> van leerlingen ➤ <i>regelmatig</i> en ➤ <i>deugdelijk</i> evalueren 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>cognitieve,</i> ➤ <i>affectieve</i> en ➤ <i>regulatieve leerproblemen</i> ➤ <i>signaleren</i> en ➤ waar nodig (helpen) <i>remediëren</i>
	<i>meewerken aan</i> proefwerken <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>afnemen</i> en ➤ <i>nakijken</i> 			
7 OMGANG: zodanig omgaan met leerlingen dat zij (zich aangemoedigd voelen tot) actief meedoen	<i>meewerken aan</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kantinedienst ➤ buitenschoolse activiteiten ➤ projecten ➤ feesten 	onder het lesgeven <i>opmerken</i> wanneer leerlingen iets willen zeggen of vragen	"orde houden" voor beginners: <i>gedragsregels</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ verduidelijken, ➤ afspreken en ➤ handhaven 	"orde houden" voor gevorderden: met <i>respect</i> voor leerlingen een geschikt <i>werkklimaat</i> <ul style="list-style-type: none"> ➤ scheppen en ➤ in stand houden
8 REFLECTIE: het eigen onderwijzend handelen kritisch onderzoeken en waar nodig verbeteren	zich <i>open stellen</i> voor <ul style="list-style-type: none"> ➤ ervaringen en ➤ commentaar van anderen 	<i>ervaringen</i> met eerdere lessen <i>ten nutte maken</i> bij <ul style="list-style-type: none"> ➤ lesvoorbereiding ➤ en lesuitvoering 	pedagogisch- didactische <i>argumenten</i> geven voor <ul style="list-style-type: none"> ➤ inhoud en ➤ vorm van het eigen onderwijs	Het eigen leraarschap <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>onderzoeken</i> en ➤ verbeteren o.a. door <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>intervisie</i> en ➤ <i>praktijkonderzoek</i>
			m.b.t. eigen onderwijs <ul style="list-style-type: none"> ➤ <i>planning,</i> ➤ <i>verloop</i> en ➤ <i>terugblik</i> vastleggen in een logboek	

bron: Brouwer, N. (2002), *Voor de klas. Voorbereidingen op de praktijk*. Bussum: Coutinho.
 Internet: <http://www.coutinho.nl/winkel/voor-de-klas-b-199.html>

In de rijen van bovenstaand schema zijn acht taakgebieden onderscheiden waarop je als leraar dient te bekwaamen. In de kolommen staan de vier opleidingsfasen. Hier is van links naar rechts te zien hoe de opleidingsdoelen stijgen in complexiteit. De verschillende leraarsvaardigheden die we in de cellen van het schema onderscheiden vormen geen losse onderdelen, maar aspecten van het ene omvattende opleidingsdoel: onderwijsbekwaamheid. De indeling in acht vaardigheden is dus uitsluitend een vormkwestie. In werkelijkheid heeft bij voorbeeld de vaardigheid in te spelen op verschillen tussen leerlingen via differentiatie (op gebied 6) met alle acht vaardigheden te maken, vooral met het organiseren van onderwijs, met oefen- en toetsmateriaal (gebied 4) en met de omgang tussen leerkracht en leerlingen (gebied 7).

De opbouw van de fase-doelen geeft een gemiddelde ontwikkelingslijn weer. In de praktijk zul je daar echter min of meer van afwijken. Vanuit je eigen achtergrond en vertrekpunt, maar ook door de onvermijdelijke hobbels en sprongen op je leerweg zul je voor verschillende taken, leeractiviteiten en opdrachten kiezen. Het is altijd nuttig deze keuzes met medestudenten, begeleiders en andere leraren te overleggen en op grond daarvan te beslissen op welk(e) gebied(en) je aan bepaalde leerdoelen zult

(verder) werken. Leerdoelen en -activiteiten waar je voor kiest kun je herhalen, later weer oppakken, in andere situaties uitproberen enzovoort.

De fasedoelen dienen cumulatief te worden opgevat. Dat wil zeggen: activiteiten of vaardigheden die eerder in de tijd staan genoemd vormen de basis voor de latere. Zo gaan we ervan uit dat je de vaardigheden van de basis- en vervolgfase beheerst, alvorens je aan de eindfase begint. Het kan echter voorkomen dat je in eerdere fasen al werkt aan doelen die bij latere fasen worden genoemd.

Omgekeerd zal het ook wel eens nodig zijn in latere fasen aandacht te besteden aan doelen die bij een eerdere fase horen. Dit hangt af van je eigen achtergrond en situatie. Meestal zul je zoals gezegd bezig zijn met combinaties tussen vaardigheden op de verschillende taakgebieden.

Als voorbereiding op elke opleidingsfase is het nodig een eigen invulling te geven aan de betreffende fasedoelen. Zo komen je persoonlijke 'oefendoelen' tot stand. Die leg je vast in een persoonlijk opleidingsplan. Als het goed is, stel je je oefendoelen gaandeweg bij op grond van de leerervaringen die je opdoet. Je oefendoelen vormen ook de basis voor tussen- en eindbeoordelingen van je leren als leraar. Verdere uitwerkingen van de fasedoelen vind je in de vorm van observatiekaarten op:

<http://www.coutinho.nl/winkel/voor-de-klas-b-199.html?action=downloads&zenid=fkg7d6fe90gdnvhrigimiorv8o4>